

TOPIC:

MARRIAGE

INFORMANT:

NILMAI Kuru

PLACE OF ORIGIN:

BAU SOSO

TAILEVU

PLACE OF INTERVIEW:

SUVA

INVESTIGATOR:

WILLIE DARI

TR

Da vakavinekinaka vei Nilmai, e na nona solia toka na nona gauna me keitrau mai
veltalanotaka na i vakarau ni vakawati, se na kena caka e dua na vakamanu,
e na i tovo dina vakaviti e na gauna e liu. Na ka e ra dau taurivaka tu o ira
na noda gase.

Na i vakarau ni vakamanu vakaviti e na gauna makawa, e ratou dau lake mai e ratou
na weka ni tagane, e rau se sega ni veivinakati tu na yalewa vata kei na tagane.
E rogoci ga na nodra vosa, o ira na i tubutubu tagane. E ratou sa lake mai, me
ratou sa mai rogoca e dua na yalewa, e sa bau ka dredre dina, na kena veivosaki
taki, ni rau sa na veivinakati na yalewa na tagane. Ia, na ka e ratou na gai
kauta mai, na tabua, me sa mai rogoci kina e dua na yalewa, me vakarau vakamanu
taki. Oya e rawa ni rauta tiko, e dua na vulo tabua, se mani kaukauwa sara,
na weka ni tagane, e na tiko sara i caka na kena i willivili. Oya e kena i bale
bale, na kena dredre, na gauna e liu, na yalewa. Na kena rogoci, me mai vosaki,
na kena vakaviti na kena mai vakadonugusutaki, na keda dredre o keda na yalewa
e na gauna e liu. E sa mani vakadonui, e sa gai lokuci tu na gauna e rau sa na
rau vata kina. Ia na gauna e sa lokuci tu me rau w sa na vanu vata kina, ke

257.

vula dua, vula rua, vula tolu, se mani vula oho, e sa nona i tavi saraga, na tiki
ni siga saraga e sa na vakadonuya kina na siga oya, ni sa na vinakata na yalewa
me rau sa na vau vata kei na tagane, e sa na mai cava tiko kina na cakacaka, e
sa gai nodratou i tavi mai na tagane, na velimacawa na nona i suvu, na kena
kakana, na ka taucoke, me yacova e dua na sego e caka, e nodratou tavi na tabana
ni tagane na ka taucoke e caka e baleta na yalewa, oya na kena dredre vei keda
na yalewa, e nagana e liu. Ia, na gauta e sa lokuci kina me rau sa na vaka
manu, e sa rau na gai vakamau kina, e sa na gai lako tale mai na kena mata,
me mai vakadonui yani, ni mataka, se e daidai, e na gauta e rau sa na vakamau
kina. E sa vakadonui tale, e suka tale o ratou na weka ni tagane. Ia ni sa
gai yaco na gauta e rau sa na gai vakamau kina, e sa ratou gai solevutaki na
yalewa, kei na tagane, ni rau sa vau oti. Ni sa sulu yani na yalewa, e lako yani
e tini na tabua, se ruasagavulu me laki luvuluva yani vale ni tagane. E sa
gai sulu tale mai o tagane me vaka ga au sa cavuta oti, e sulu tale mai o tagane,
na kena i sulu kei na kena kamunaga, e mai binu tale. Ia, na gauta e sa mai
caka kina na nodra magiti ni vakamau, e sa gai wase tu na magiti ni vakamau, me
baleta na tinada, na kena susugi keda, me da vinaka na yalewa e na noda dela
ni gauta. E sa gai wase tani tu na magiti, me dustani tu ga na kali ni sucu
vei tinana. Oya e dua na vuaka levu, e dua na sova magiti levu, me baleti
tinana duadua. E kena i balebale, ni sa binuti tinana vakadua, na luvana
maroro, ni sa lako yani vei watina. E ratou gai cakacakai kea o ratou na taba
ni tagane, e sega ni tukuni i kea na kena levu, me yacova sara, na gauta lokuci
na bogi va, vei keda e na gauta e liu. Na bogi va oya, na kena dredre, e
tekiu e na i mata, ni rau sa vakamau e na siga, na kena bogi, e sa nodratou
kece ga na tabana ni tagane na veiqaravi, e lai siga, e lai bogi, e na kana tiko
na yalewa. Me lai yacova sara na nona vakabogi va. Vakabogi va, e bale tale na
manumanu, me baleta na yalewa. Ia, na ka au vakaraitaka tiko ogo, vei keda e

na gauna e daidai, me da nanumi keda na tina, kei na kena dredre e na gauna e liu,
 o keda na tina. E sa sega ni veitauti, e na gauna e daidai, o keda na tina oqo,
 kei ira na tina e na gauna e liu, na kena dredre. E caka na vakabogitva, e bale=
 tale na kena manumamu. E sa gai laisili na yalewa, e duatani tale na kena magiti.
 E sa gai mai cece na nodrau i yau, e sa gai mai caka oti kece yani na ka taucoke,
 e sa gai caka na tatanaki ni yalewa, vei tagane ni sa mai oti vei tagane, ni sa
 mai oti vei tinana, na nona mai maroro'i koya, me caka na kena kamunaga, me i
 tatau vei iratou na tagane, me vaka ga me lai maroro'ya e tagane, na luvedrau
 yalewa, me vakam ni rau a maroro'ya na tamata w kei na tinana. E kena i balebale
 oya, me kua ni lai kana w rarawa vei tagane, me vaka na nodrau sa solia na luvedrau
 me lai lomani, ka maroro'i.

Vinaka vakalevu sara bu, vinaka sara na i talanoa rogorogo vinaka. Au kerea
 ga kei rawa niu taro toka me baleta na ka ni vakamau e na gauna e liu. Me vaka
 ga ni sa tubu cake mai e dua na kena gone yalewa lailai, na kena nanumi taumada,
 me sa watina e dua. O cei e nona lewa sara, oqo me wati, daura mada kevaka e
 dua na gone lailai e sa yacova toka mai na yabaki tini, e sa na laurai sara toka
 ga e na gauna oya me sa wati na luvevu, se sa na gone yalewa sara, e sa na gai
 nanumi me sa na gai vakawati? Me vaka na gauna e liu, e ra dau cakava toka vaka
 cava na digidigi ni dua na yalewa?

Na digidigi ni dua na yalewa e na gauna e liu, e tarogi vei tagane. O lko o
 vinakati ka? E gai tukuna o koya, io au vinakata. E sa i koya sara ga oya, e sega
 tale ni se tubu. Ia, na gauna ga e ratou taroga kina, o lko o se vinakata tikio e
 dua na yalewa. E sa na gai tukuna o tagane, io o au sa vinakati lko. Me na
 cavuta sara na yacana.

Na yaca ni w yalewa?
 Io. E sa i koya sara ga oya, e sega ni rau veivosaki tu. E lako ga mai o
 tamani tagane, e rau mai veitogoci ga na tama ni tagane, na tamata w nei yalewa,
 e rau tarogi ga, ke rau sa veivinakati, e sa i koya sara. E sega ni rau vei

vosaki, e sega vakadua.

01, e na tarogi ga e liu e tagane?

Io.

I bu, me vaka ga ni o tamai tagane, e sa na tarogi luvena oti, e gai lako o

tama ni tagane vei tamai yalewa. Na matai ni nona role oya, e na dua beka na

ka e na nona i kaukau toka, se e na rau lai veitalenosa ga kei tamai yalewa?

E rau sega ni kila sara tu ga o tamani yalewa, kei tinani yalewa. Na nodrau sa

cavutu ga yani vakavanua, e sa i koya sara ga oya. E sa ratou na tukutuku saraga

mai, e sa na tarogi sara ga o tamani yalewa, e sa vakadonuya, E ratou sa na

cakava sara ga mai na kena i yau me baleti ira. O ira e ra sa na lako sara

tu ga yani, o tagane e vlnakati na luvedrau, e sa ratou curu saraga, e ratou sa

na tukutuku sara ga baleti luvedratou tagane, me baleta na luvedrau yalewa. E

sa rau gai tu o tamana kei tinana me rau taroga, na yalewa. Kevaka e sa tukuna

ga ni sa vlnakata, e ratou sa na gai cakava na ka e baleti rau.

Ko na ka vakavanua, na i yau ko ratou lako tiko yani kina, ko na nodratou lako

yani oya, me ratou lai tarogi yalewa, e ra na lako taucoko o ira na mataqali

nei tagane, se e na lako tu beka ga o tamai tagane?

E na lako sara ga na mataqali yavusa saraga nei tagane. E sega tale ni mataqali

nei tagane. E sa iratou kece saraga na weka ni tagane, e cavu na wekana

taucoko.

I bu, me vaka ga ni o lako toka e na i lakolako oya, o cei e na nona i tavi

toka, me na liutaka toka na i lakolako oya. O tamai tagane, se o ratou beka

e so na kena gase?

Na i lakolako ni kena dau vosaki na yalewa e liu, e vakaliuci tiko na ganena.

Na vugona dina, e dau vakaliuci.

E rau beka ni o talenosa, na kena vakavanua taki e dua na kena marama, se e dau

tarogi o yalewa, e rau beka ni o tukuna vei au, e vica beka na tabua e na kau

tiko, se na lbe beka ga, se na tabua ga, se e nakau tiko e so na kena magiti?

E kau ga na kamnaga.

Kamnaga ga?

Io. Ke ratou na kaukau mai o ratou na tabana ni tagane, e tiko yani e rua na vulo se e tolu, va sara na vulo. Oya me tautau vata ni vasagavu na tabua.

E vasagavu?

Io, me mai rogoi kina.

I bu, kevaka e sa tarogi o yalewa, e sa vakadonuya, na cava beka e sa na yaco i kea?

E sa na vakadonuya ga, e sa na vakavinavinaka kina o ratou na weka ni tagane

e ratou suka. Ia, e na kena mataka ga, na kena sa vakadonui oya, e sa na

lako sara tiko ga mai na kena, na nona i sulu. Ke rua na vula, se tolu na vula,

se dua na yabaki, e sa nodratou i tavi sara tiko ga mai o ratou na tabana ni

tagane, e sa na vakani koya.

I bu, me vaka na i yau e ratou sa vakacabora yani o ratou na weka ni tagane, me

vaka ni ratou sa vakadonuya mai o ratou na weka yalewa, e dua ~~ix~~ tale na ka e

ratou na vakacabora mai, me i sau ni yau e sa vakagaborix yani. Se e sa na

ciqoma ga, e sa oti sara?

E ratou sa na ciqoma ga, sa oti, e sa mai caka yani e dua na tanoa yagona.

Taura mada bu, kevaka e tarogi o yalewa, e qai bese toka?

Ia, kevaka e sa bese ga o yalewa, e sa na yala ga i kea.

E ratou na kauta lesu tale na nodratou i yau?

Io,

I bu na tarogi ni yalewa oyo, na cava e vakatokai tiko kina, na cakacaka oyo,

na kena kau toka na tabua oyo, na vulo tabua oyo?

Na kena i balebale oyo, oya na kena dredre na yalewa.

Me vaka o tukuna toka oya, na i vakadonu ni gusu oya?

Io, na i vosaki. Na kena i vosaki oya.

Io, na i vosaki oti?

E ratou sa veivosaki ga, e sa ratou kila na tabana ni tagane, e ratou sa na suka. E sa vakadonuya o yalewa, e sa oti ga oya, e ratou gal lako tale mal, e na kena macawa, me mal lokuci kina na siga e rau sa na vakamau kina.

Oti, ni oti e dua na macawa?

Io. Ia, ni sa lokuci tu e dua na siga ni macawa oya, e sa gal ratou veivakanani.

Na i sulu na ka taucoke e baleti yalewa, na nona lako i suva ogo, se na nona lesu mal, se lako sara i vel, e sa nodratou vakadua. E sa galala tu vakadua na nodaton tabana. Ia, ni sa vakadonui oya, e sa oti vakadua, e kena i balebale, e sa caka oti na kena kamunaga vel rau. Baleta ni sa nodratou tiko na yalewa.

Ko na i lakolako oya, na kena lai vosaki na yalewa, e lako tale tu ga kina o tagane?

E lako sara tiko ga kina o tagane, ni rau na lai tarogi.

Me vaka ni rau sa na vakadonuya o rau na tama ni yalewa, Ni oti e dua na macawa, e na gal lokuci na gauna ni siga ni vakamau. Me vaka na loma ni macawa, e kani tiko kina na kena kakana o yalewa. O cei beka e na kauta tiko na kena kakana o yalewa?

O ratou saraga na weka ni tagane. O ratou saraga na weka ni tagane, e ratou sa na togo sara tiko ga mal na ka e na baleti ~~kakana~~ koya na yalewa. Na kena kakana na nona i sulu, na ka taucoke e baleti koya.

I bu, au kerea mo talanoataka ki vel au, na nodrau na mawa toka e na siga ni vakamau. O rau ogo, o tagane ki yalewa, e vakatarai vel rau, me rau x sota ka veitalanoa, se sega ni rawa?

E rawa beka ga ni rau sota, ko me mal kerea se cava, e sa bau ka dredre. E sa na warakti saraga na x siga ni vakamau?

Io.

I bu, me vaka ga na kena na lokuci na siga ni vakamanu, ogo e vakatabakidua sara ga mai na lewa ogo, mai vei iratou na weka ni yalewa, se mai vei cei tale?

O rau ruarua saraga, e rau sa veitogoci kina. Baleta na kena i balebale, ni lako vakavanna e na gauna e lu, e dua na yalewa. E kena i balebale, ni caka na kena cakacaka lelevu va oya, e na lai tini e na rigo vlnaka, baleta ni se gone yani na gone, me lai yacova na nona gauna ni vakamanu. Ia, kevaka e sa vakavanna taki va oya, e sega ni garuma e tinani yalewa, me garuma na yalewa, e dua na madua levu, e vlnaka cake ga me a kua. E kena i balebale, e marotoi o yalewa, me lai yacova sara na nona ~~XXXXXXXX~~ vale ni vakamanu. Ni se gone, e kena i balebale oya, ni vakavannataki.

Ni toso toka ga na nodaru veitalanoa, ni sa yaco na siga ni vakamanu, me vaka ni o tukuna, e na vakaisulu mai o yalewa, e na mai luvaluva, e na kau tabua mai, au kerea, ke o rawa ni talanoataka bu, nona i sususulu o yalewa, e na cakava toka beka na nona i sususulu, na i yau cava e na kauta mai o koya. Na i sulu gatu, kei rua me rau ta i sau talega, me rau sulu, me ratou kau tabua tauoko, me ratou gai lai luvaluva e na yasana vei tagane. Ia, e na vaka talega mai kina o tagane. E rau lewe rua vata kei tagane, e ratou na mai luvaluva tale vei yasali yalewa. Oya na siga ni sa oti na vakamanu, na kena yakavi, ni bera na kana, oya e rau sa veiluva i sulu. Oya e sa kena i vakadinadina, ni sa ~~vakadinadina~~

rau veisoli, yasana ka dua o yalewa, o tagane mai yasana ka dua. Baleta ni rau sa vanu vata. Me vakadinadinataki kina, ni sa mai luvaluva o tagane, na nona i sulu vei yalewa, o yalewa e sa lai luvaluva na nona i sulu vei tagane. Baleta ni sa nona, nona ogo, e sa nona.

Ia bu, ko na i yau, ko e rau veiluva i sulu kina ogo, e sa nei vekai tagane oya, nei vekai yalewa ogo.

E sa gai dui wase ga?

Io.

-- Me vaka na gauna ni vakamau e na gauna e liu, o iko donuya. Taura mada, na nona uku mai o yalewa, me vaka na gauna ogo, e sa vakaisulu vula vula mai. "e vaka o iko se donuya mai, na ikuku ni yalewa e na siga ni vakamau, e vakacava tu beka na nona i sulusu. Au kerea ke o rawa ni talanoatakaka?

Ni sa sulu e dua na yalewa, e sa sulu kumi. Ia, e gal dua na masti vula vula, e tiko i loma vua. Ia, na nona i sulu oya ni vakamau, e lai lakova saraga, na gauna e sa na lai tiko kina e na vale nei tagane, me yacova na vakabogi va.

Baleta na i sulu ko au tukuna tiko ogo, ko e tiko e loma, ni na kune kina na dina nei yalewa, vei tagane.

-- Ko na i sulu vula vula oya?

Io. Ni na kunei kina, na ka e ratou na lokua vata, ni mai vosaki kina o yalewa, me vakadinadinataka o yalewa, na nona sa lai vakamautaki oya, me kila, me vakarai taka kina, na nona dina, na nona bula tauoko. E na tiko i tuba na kumi, e na tiko i loma na masti vula vula.

-- I bu, me vaka ga ni sa mai caka na vakamau, e rawa ni o talanoatakaka ki vei au, na magiti cava sotl e na vakarautaki e na gauna ni vakamau oya, me vaka na gauna ogo, e sa tu na kakana ogo, e sa tu na kakana. O cei e na nona i tavi na vaka rautaka na kakana e na siga ni vakamau oya?

O ratou na taba saraga ni tagane. E na gauna e rau sa na lai kana kina, e sa na nodratou saraga na tabana ni tagane. Ia, o tabana ni yalewa, e na gal dua ga na lovo, duax na vaka, me kei yalewa, ni rau na lai kana vata ga kei tagane. Ia, na kakana tauoko, e nodratou kece ga na tabana ni tagane. Ia, e gal dua ga na lovo, e gal nodratou na tama kei na tina ni yalewa, me lai kena e na gauna oya. E dua ga na vaka, kei na dua ga na sova vaka.

-- Vinaka bu, taura mada na gauna e sa na caka kina na kana ni vakamau, o rau na veiwatini. E na so na vanua, e rau na dabe toka vakatikitiki, vata kei rau e rau na vakaisulu vata. Au dau rogoca e na so na vanua, e ra sega ni dau tara

kakana, e ra da vakani ga. Me vaka na gauna o iko donuya mai, me gauna ni vakawati vakawati, e vakacava beka na nodraux i kanakana, o rau na vakawati oti?

Ni rau se gai kana, se e rau sa kana oti.

--- Erau se gai kana?

E na gauna au donuya o au, e rau tara ga e ligadrau. Ia, o koya beka o kainaka ogori, o ira na sucu turaga, na nodra ulumatua, e tabu ni tara na kakana, na drau ni via, se na drau ni jaina, me binu kina na kakana, me ra kanila, me ra kakua ni tara e ligadra. Oya o ira na sucu turaga ulumatua oya. E sega ni tara e ligadra, e ra tara kece ga e ligadra na drau ni kau. Na kena i col, na kena drau ni kau, e ra kanila vata kece ga e na drau ni via. E tabu tara.

--- Ia, e vakacava kevaka e sa oti na kana?

Ni sa oti na kana, e sa ra dul suka, e sa gai caka na magiti levu, na magiti ni vakamau. E sa gai caka na magiti kei tinana, na nona sa kalib ni sucu vakadua mai, na nona vale, me sa lako vei watina. Oya e dua na kena i col, e dua na kena love. Me sa gai kau sobu vei tina, o tinana duadua ga, e kena na magiti ni vakamau.

--- Ko na kalib ni sucu ogori, e dau caka vakacava?

Ni sa oti vakadua mai o gone vei tinana. E kena vosa vakaviti, na kali ni sucu.

--- Oya e kena magiti saraga oya?

E kena magiti taudua sara ga o koya.

--- Bu, ko na magiti ni vakamau ko iko tikina tiko ogori, e na vakayagataki saraga e na siga ogori, se e na vakayagataki saraga e na siga ni vakamau. Ko na magiti ni vakamau, e sega ni willi kina, na magiti

E sega, na magiti ni vakamau, e sa na kana sara ga kina o yalawa, tagane,

taucooko, ia na vakabogi va, e gai wase kina na nodra i yau, e sa na gai x wase

ko i yasana ogo, e gai ratou cakacaka mai ogo, ko na kena love ko e kau mai oya, e gai kedratou na tabana ni tagane. Na vuaka oya, e ra sa tamatamani vuaka,

na vuaka e ra ka levu.

Ia, na kakana ni magiti e liu ni vakamanu, e sa dabe ga e na loma ni ipe ni kana na magiti. E kena i balebale oya willie, na kena dredre na yalewa.

I bu, ko na siga ni vakamanu daru veitalanoataka tiko oqg, e na yaco tale ga kina na tevutevu?

E yaco tale tiko ga kina na tevutevu, na vakabog va gona oya, me sa na cece kina na nodrau i yau, oya gona me na gal kunei kina na ~~ita~~ dina nei yalewa, e na nona bula tauoko, e na nona mal vakavannataki, e na lai kune e na nona i davodavo. Ia, ni sa kune oya e na nona i davodavo, o tinana e na kaya ga o koya, me lai cabeta na lomalagi. Na nona susuga na luvena me mal vlnaka, me mal tini vlnaka sara. Ia, ni sa caka vna na kena cakacaka kece, na kena i tini ga oya, me lai cece na nona i yau. Ke sega ni kune kina e dua na ka, e tawa yaga tauoko. Na nona veimaroroi, kei na nodratou oga mal, o ratou na taba ni tagane.

Me vaka ni daru veitalanoa taka tiko na tevutevu bu, o cei e na tevutevu. O

ratou ga na weka ni yalewa se e?

E ratou tevutevu ga e liu na weka ni tagane, e gal lako yani na weka ni yalewa me tevutevu.

Io bu, ni daru veitalanoataka tiko, na nona lako vlnaka mal e dua na kena marama, Taura mada, kevaka e matai ni bogi e rau tiko vata, o cei beka e na lai tausa mal na kena i vakadinadina. O ratou na yasal yalewa, se o ratou na yasal

tagane sara beka ga?

O ratou na yasal yalewa. O ratou na yasal yalewa, na i matai ni bogi oya, e sa ratou davo ni sara tiko ga e tolu na buinigone, se rua. Ni mataka ga, na

gauna me rau tucake kina, o ratou na lai raica tiko ga na nodrau i davodavo. Ia, ke matai ga ni bogi e sa yaco na ka oya, e sa ratou na lila sara, e ratou

na mokuta na lalaga, ni ratou sa kunea na ka dina. E sa o koya sara, e sa sega ni na vakayacori sara na vakabogi va. Na vanua ga oya e qarau ni tiko,

na ~~ka~~ cakacaka ni vakamanu e na gauna e liu, e dua ga na ka e dau qarau ni tiko,

o koya dhadua oya. E sa ratou dau lesu e tolu na buinigone, se e rua, me ratou moce tiko, se cava, me ratou rawa ni qarava tiko na ka oya. Mai vei iratou na yasa ni tagane. Ia, o ratou na yasa ni tagane, o ratou ga na yasa ni yalewa. Ia bu, taura mada, ogo au vakabekatakaka ga, taura mada, kevaka e dua na yalewa e sa gole mai, e sa gole gase toka mai, na cava beka e na yaco, se e na vaka takilakilatataki beka, se e na vakaraitaki vakacava, vei weka yalewa, ni sa gole gase tiko mai?

Ia, e na gauna e sa vavi kina na vaka, ni sa begiva, na vaka oya, e na gai tukuni koya ga mai, ni sa kacabote. Ia, o ira na vavavi, e ra sa na lako sara ga, e ra sa lai tukuna, na vaka e sa kacabote. Ia, ni vavi e dua na vaka ni tiko na yalewa e se gone mai, e na sega ni rawa ni kacabote. Ia, e dau tukuni koya e na gauna e liu, ni vaka e kacabote, e loma ni love. E ra na rogoca vlnaka saraga ni katubu. Oya e ra sa na kila saraga, e sa na cece saraga na love. E sa na lako sara na kena i tukutuku, e sa na lai tukuni saraga. Ia, e kena i vakadinadina tiko, ni vaka e vavi.

Oya e dua na ka na nodratou mada, o ratou na weka yalewa? Au sega ni tukuna rawa wili, e sega na veivosaki. Ni dua na vaka e vavi e na bogi va, me sega ni rorogo, oya e ratou marau tiko o ratou na weka ni yalewa. Me lai yacova sara ni sa keli, gai cava, e ratou sa marau, ni sa tukuni iratou tiko na vaka. Na vaka ga e dau tukuni koya.

Vlnaka bu, me vaka ga na nodratou tiko i keri, bogi dua, bogi rua, bogi tolu, bogi va, na cava beka e na yaco toka e na loma ni vale e na gauna oya? Na gunu, na nodratou kana na veiwatini, o ratou na tabana ni tagane. E ratou sa gai lako tiko yani o ratou na tabana ni yalewa, e ratou sa gai marautaka tiko. Ia, kevaka e gai lai yaco sara e na i katolu ni bogi na nodratou sa moce, e gai lai yaco e na i ka va, na vaka ga e na gai lai tukuna mai e na love. E ratou sa gai veimarautaki e na yasana ruarua, vei rau na veiwatini ruarua. Oti ga e

ra suka, baci mataka e sa baci ratou tu. E ra sa na veivakani tiko ga o ira na tataba ni tagane. Na ka taucoko, o ira na taba ni tagane. Vlnaka bu, me vaka na bogi va na nomu tukuna toka, o tukuna toka, ni rau na lai sili. Na loma ni siga e rau wavoki kina, e rau na tabu tara wai toka? Tabu tara wai, sega vakadua, me lai yacova sara na bogi va. E na bogi va saraga, e rau sa na gai sili.

E vakacava beka na nodrau kana, e rau na vuluvulu beka e na cava?

Na nodrau vuluvulu, e rau na vuluvulu ga e na wai, e na gauna oya. E rau na kana oti ga, e rau na vuluvulu. Ia, mai na nodrau sili, e sega vakadua mai na bogi va.

I bu, me vaka ga na nomu tukuna toka, ni bogi va, e na yaco kina e dua na sogo levu. Au kerea ke o rawa ni talanoataka ki vei au, na cava e na yaca dina e na i ka va ni siga, me vaka na lako lai sili, na lako mai ni vuaka, au kerea ke o rawa ni talanoataka na tikina oya vei au?

Io, sa vlnaka. E na nodrau sa lai sili ga oya, e rau sa na lako mai o ratou na tabana ni yalewa, na tabana ni tagane, e ratou sa na mai raica na nodratou i davodavo. E sa gai cece na nodrau i rau ni davodavo, e sa ra na gai wase na nei tinana, wase na nei tinani tagane. E sa na gai wase na nodrau i rau, e sa na gai biu na nodrau na veiwatini. E sa na gai mai caka na kedra magiti, me ra sa gai mai kana kina.

Bu, na nomu tukuna toka, na nodrau na lai sili o rau na gauna e oti kina na vaka bogi va, e rawa beka ni o tukuna vei au, e ra na lai sili beka vakavanna oya, se o cei e na kauti rau beka, se e rau lako taurua ga?

E sa raici oti ga na ka me vaka au sa kitaka oti, e sa lako ga o watina, e sa laki sili, e sa lako ga o yalewa, e sa lako sili. E rau sa na du'i sili sili.

Na nodrau lai sili oya, e vakarautaki tale e so na ka vakavanna, e na nodrau lai sili oya?

E sega, e ratou sa na lako ga mai oya, e ratou sa na vakaisulutaki koya ga o ratou na weka ni tagane, e sa vakamamacataki, e sa rau lako sara ga mai, me sa mai caka na kakana, ni vakabogi va.

I bu, me vakatataka na vakabogi va ogo, e na caka kina na cegai ni nodrau loga? Io, e na vakabogi va.

Me vaka na i yau e rau sa mai bika tu oya, e na wasel beka vakacava, ko na i binibini ibe ko e tu oya?

E sa na wase sara tu ga mai o tamani yalewa, kel tinani ~~xxxxxxxx~~ tagane. Ia na i katolu ni kena wase, e sa nodrau sara ga na veiwatini. Ia, o tinani tagane, e gai noma yani vata kel iratou na wekana, o tinani yalewa, e gai nodratou vata kel na wekana. E rau na cava ga i kea, o rau na tinani yalewa, kel na tinani tagane. Vata kel rau na veiwatini, me baleta na nodrau i yau.

Bu, ni oti na vakabogi va, e na dua tale na sogo e na toka tale e muri? Bu, ni oti na baleta na bibi ni vakawati e na gauna ni kua, me vaka na gauna ogo, e sa mamada sara, kevaka e dua na ka o via tukuna toka, me baleta na ka ni vakawati daru veitalanoataka tiko ogo, e sa rawa ni o tekiyu?

Vinaka vakalevu Willie. E na gauna e Iiu, o keda na yalewa, e sa ka dredre madaga, me da curuma na tautuba e na karobo ni vanua. E sa bau ka dredre, ia e da gai rogoca na nodra vosa o ira na nodra i tubutubu. Ia, e na gauna e daidai, o ni sa vakawaletake na vosa nei tamada, na tinada. Au sega ni tukuna rawa na noqu loloma, ka me vaka ga niu tina. Ni koya gona ni da sa lai sotava na leqa, e gai suka tale mai o koya va na tinana, e na lomani koya ga na tinana. Ia, na noma i vakavuvuli, e sega ni tukuna o koya vei iko, me cakava na ka ca. E tukuna tiko

ga e veisiga o koya e na nona bula taucoke, na ka vlnaka. Ia, e sa na gai o bitaki mai kina, oqori na nona i vakavuvuli o tinana. Ia kevaka keimami raica na tina oya, e sega sara. E sa nona saraga o koya e colata mai, kei na nona lega me gai curumaka mai, me ra nanuma vlnaka tiko e na yalewa e na gauna e daidai, e sa ka wale na yalewa. Ia e na gauna e ltu, e ka dredre me bogi va oqo, mo raica e dua na yalewa, e ganisala. E na gauna e daidai, na ganisala, se i vei ga, e sa da raica ga kina na yalewa e na veisagata. Ia, me da kila vaka vlnaka tiko, ni nodi i vakavuvuli, o ira na tinada e na gauna e ltu, e na kena dredre. E dodonu vei keda talega, me da muria vaka kina, ni ka vlnaka. Bu au nanuma tale mai e dua na ka o tukuna vei au, na i tataunaki ni yalewa. Na cava beka na i tataunaki ni yalewa, e rawa beka ni o tukuna vei au na tikina oya;

E sa caka oti na nodrau vakamau, e sa ratou gai kaua yani na i yau o ratou na tabana ni yalewa me lai tevu. E sa gai tauauri o tamana, se o na vugona, me baleta na yalewa, e sa lai tiko e na vale nei tagane. Na nona i tataunaki, ni nona sa bita mai na nona vale, me mai lomani, raiji, me vaka na nona a tuberi mai e na loma ni nona mata vuale. Keitou mai solia oqo, na nona i tataunaki, vei kemudou, dou lomani koya, ke dua na nona i tovo ca, dou lomana. E sa tau ga na i loloma.

Bu taura mada, ke sa caka oti na ka taucoke, e gai dua na gauna, e gai mani mate o watina tagane, se o yalewa. Na cava beka e dau caka, au dau rogoca ni dau lakovi tale mai o yalewa?

Ia, e na gauna e sa mate kina o watina, e na gai lako mai na wekani yalewa, me sa mai lakovi. Me sa suka tale ki vei iratou. Me vaka ga na kena i vakarau. Ia, e so e na gauna oqo, e sa ra tu ga, ni sa mate ga o na waitidra, e sa ra mai tu ga yani, e ra veilecayaki ga, tucake ga, e sa lako i vei, e sa lako i vei. Ia, oya, e na kena usutu daua ga na nona lomani na yalewa, e na nona sa mai

tiko e na nona loma ni vale ni vakawati, ni ka tauceko e baleti iratou na wekana, e dau raiot rau kina, o rau vata kei na watina. Ia, e na gauna e sa lega kina o watina, e sa gai ratou tu mai o ratou na weka ni yalewa, me ratou sa mai lakovi koya. Ia, kevaka e dodonu ga vei iratou na luvena, o ratou na luvena duadua, se o ratou na weka ni tagane, o ratou na luvena, me ratou taura tale e dua na tabua, me ratou dirika na tabua e ratou lakovi koya mai kina, o ratou na vu'ona, se o tamana, me sa tiko ga vei kaitou, o nau me kaitou qarava. Ia, me kakua ni sega ni ~~diriki~~ diriki. Ia, kevaka e sa lakovi ga mai, me sa lako sara. Ia, kevaka me sa lakovi mai me diriki, e vinaka cake. Ia, kevaka e sega ni diriki, na vanua oya, e na lai yacovi kemudou tiko na gone na kena dredre. Ni ka sau, ni sa mai lakovi tu o tinamudou, me sa suka, ni sa oti na nona tiko vakawati. Ia, o kemudou ga na luvena, mo dou gai nanuma, mo gai dou tukuna vei tamamudou lailai, se ki vei na vugomudou, o kaitou na sega ni vakadonuya me lako o ma. Me sa tiko ga vei kaitou, e na gai caka tale e dua tale na kena tabua.

Bu, taura mada, kevaka e vakawati gone ga mai, e mani oti ga, e mate vakasauri o watina tagane. Me vaka e so na vanua, e ratou na digia tale o koya e gone vei watina me rau veiwatini tale. E dau va oya na tikina oya, se...?

Ia, e sa na vakatau sara ga ki vei rau na veivinatati. Ia, na digidigi oya, e dua na digidigi e dodonu tiko. E kena i balebale, me na mai maroro i ratou na gone, me ra kua ni ra kana rarawa o ira na gone, me vaka ga ni a susugi iratou o tinadratou dina. Ni rau se duavata ga, o yalewa vata kei na tagane. Ia, e rau veivacini dina tiko o yalewa, vata kei na yalewa. Me suka tale mai o koya, me rau mai veiwatini tale kei na watina, baleti ratou duadua na gone. Kevaka e sega, ia e da sa sega ni kila na nodratou sa veivinatati tale.

Vinaka vakalevu sara bu, au via taura na gauna ogo, me vakavinavinakatati iko kina, kevaka e so tale na ka o via tukuna, e sa kena gauna sara ga ogo?

Vinaka vakalevu sara Willie, ni o yaco mai e na mataka lailai ni siga e daidai.

Au vakavinavinaka vua na kalou, me solia vei kedaru na bula, na noqu bula. Ni o mai vinakata na ka o gadreva, me baleta na nomuni bula e na gauna e daidai, o mai vinakata na ka o gadreva, me baleta na nomuni bula e na gauna e daidai, kei na gauna e liu, na gauna ni tiko vakawati. Au vakavinavinaka sara vakalevu vei iko e na cakacaka ni kalou, daru mai sota bula kina vakaveibuni, e na nodaru i tikotiko ogo. Ogo ga na nomu vale, ia e na gauna e daidai, e da qarava ga na kalou, me i dusidusi ga na kalou vei keda, me vaka ni da sa luveni yali, e da luveni yali ga e na vuravura ogo. E da sega ni luveni yali, ni bula tiko ga na kalou, me da salavata tiko ga kei na kalou, me na dusimaka na nomu dela ni gauna, me vakam ni o sa kila na noqu i vakamacala, na yalewa vinaka ga, e na mai lomani tinamu, lomani iratou na tacimu, lomani ira na wekamu. Ia, kevaka o sa na mani digidigi, mo rai sara e loma, ia e sa nomu ga. Vinakati e na gauna ogo, me da digitaka na ka e vinaka, me na rawa ni mai lomani iko, lomani tinamu, lomani iratou na tacimu. Ia, na gauna ogo, e gauna dredre vei kemuni na gone. Na gauna dredre, e sa ka rawarawa na ka taucoko, e ia na leqa e tiko vata kaya. E liu, e gauna dredre e liu, ia e tiko vata kei na vinaka. Ia, na gauna ni kua, e rawarawa na ka taucoko, ia e tiko vata mai muri na leqa. Oya walega na noqui tatau vei iko.

SA OLI